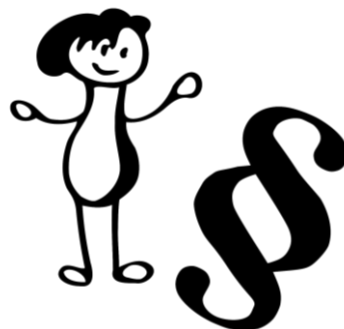

SCENARIUSZ ZAJĘĆ NR 3

Temat zajęć: **SYSTEM PRAWNY I PORZĄDEK PRAWNY**

Cel: Zapoznanie uczestników z podstawowymi zjawiskami i pojęciami dotyczącymi systemów prawnych w tym tego obowiązującego w Polsce.

Metody i sposoby realizacji:

- praca indywidualna,
- dyskusja,
- praca w małych grupach
- refleksja

Uwagi: Zajęcia prowadzone dla wszystkich uczestników, z podziałem na grupy oraz indywidualnie. Ważnym elementem w czasie trwania poszczególnych zadań jest zwrócenie uwagi na wartość budowania wspólnoty i umiejętności wspierania jej na każdym etapie działania.

Czas zajęć: 45 minut

Przebieg zajęć

1. Civil law czy common law? - praca w małych grupach

→ Wprowadź uczestników w pojęcia

Mamy system **prawa kontynentalnego** (*civil law*) – prawo jest zapisane w uporządkowanych, ogólnych **aktach prawnych** (np. Kodeks Karny, Kodeks Cywilny). Sąd interpretuje i stosuje te akty.

Wielka Brytania/USA: Mają system oparty na **precedensach sądowych** (*common law*) - czyli to, jak sędziowie orzekali w podobnych sprawach w przeszłości, jest kluczową podstawą do rozstrzygnięcia nowej sprawy.

Polska nie stosuje common law.

- Podziel uczestników na 3 grupy, które mają do odnalezienia po 2 kartki schowane wcześniej. W zależności od możliwości - ukryj kartki na ogrodzonym terenie, przygotuj mapę miejsc gdzie są kartki, albo przygotuj zagadki gdzie szukać kartek. **Zał. 2**
- Kiedy wszystkie kartki będą odnalezione posegregujcie zdania na te dotyczące civil law i te odnoszące się do common law.
- Podsumuj: Podkreśl, że oba systemy dążą do sprawiedliwości, ale używają **różnych narzędzi** (uporządkowane akty prawne vs. orzeczenia sądowe). W polsce jednak stosujemy system aktów prawnych

2. Źródła prawa - praca indywidualna

- Rozdaj uczniom wydrukowane zadania dotyczące źródeł prawa w Polsce. Każdy przyporządkowuje nazwy do definicji. / **zał. 3**
- Sprawdzenie definicji - chętne osoby czytają zadania. Możesz użyć zadania pod linkiem: <https://wordwall.net/pl/resource/98613073>
- **Hierarchia** - na tablicy uporządkujcie kolejne źródła od tych najmniej ważnych (na dole), do najważniejszych (na górze)

Dla prowadzącego: Umowy międzynarodowe i ustawy są na tym samym poziomie, ale dla uproszczenia często umieszcza się je pod Konstytucją, przed rozporządzeniami. Prawidłowa hierarchia od góry: konstytucja, Ratyfikowane umowy międzynarodowe, Ustawy, Rozporządzenia, Akty prawa miejscowego

- **Pytania do hierarchii:** Dlaczego Konstytucja musi być na samym szczycie? (*Bo zawiera podstawowe zasady ustroju państwa*).
Dlaczego Rozporządzenia są niżej niż Ustawy? (*Bo są wydawane na podstawie ustaw*).
Jakie akty mają najmniejszy zasięg i gdzie obowiązują? (*Akty prawa miejscowego, obowiązują na obszarze działania tych organów, które je ustanowiły*).

→ **Podsumowanie:** Prawa nie są sobie równe – mają hierarchię.

3. Sprawa publiczna czy prywatna? - dyskusja

→ **Przypomnienie:** System prawny dzieli się na gałęzie prawa. **Prawo Publiczne:** Chroni **interes państwa** (np. prawo karne, administracyjne). **Prawo Prywatne:** Chroni **interes jednostki** (np. prawo pracy, rodzinne, cywilne)

→ Poinformuj uczestników, że teraz pomieszczenie dzieli się na dwa - prawa część dotyczy prawa publicznego, lewa - prawa prywatnego (możesz umieścić na tablicy/ścianie 2 kartki z napisami, żeby przypominały strony, na środku możesz narysować linię kredą lub przykleić taśmę)

→ Uczestnicy będą teraz po każdym przeczytany haśle decydować na którą stronę przejść - w zależności jakiego prawa dotyczy przeczytany tekst. Po każdym warto zapytać uczniów dlaczego tak zdecydowali, tłumaczyć, jeśli wybór nie był właściwy.

- a. Spór sąsiedzki o to, kto ma płacić za zepsuty płot między dwiema posesjami. / odp. **Prywatne**

Dla prowadzącego: Prawo cywilne jest to spór między dwiema jednostkami/ podmiotami prywatnymi.

- b. Urząd gminy odmawia wydania pozwolenia na budowę twojego nowego domu. / odp. **Publiczne**

Dla prowadzącego: Prawo administracyjne sprawa dotyczy relacji jednostka– państwo (administracja).

- c. Twój pracodawca nie wypłacił Ci wynagrodzenia za nadgodziny. / odp. **Prywatne**

Dla prowadzącego: Prawo pracy reguluje relacje między pracodawcą a pracownikiem (jednostkami społecznymi).

- d. Ktoś włamał się do sklepu i ukradł towar. / odp. **Publiczne**

Dla prowadzącego: Prawo karne - przestępstwo narusza porządek publiczny i interes państwa.

- e. Małżeństwo decyduje się na rozwód i musi uregulować kwestię opieki nad dziećmi. / odp. **Prywatne**

Dla prowadzącego: Prawo rodzinne reguluje relacje między członkami rodziny (jednostkami).

4. Podsumowanie

→ Podsumuj, że aby prawo mogło obowiązywać oprócz jego prawidłowego uchwalenia musi zostać zgodnie z prawem ogłoszone. W Polsce służą do tego celu dwa dzienniki urzędowe: **Dziennik Ustaw** – w którym ogłaszane są: konstytucja, ustawy ratyfikowane umowy międzynarodowe, rozporządzenia, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. **Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”** – w którym ogłaszane są uchwały, postanowienia, zarządzenia oraz inne akty prawne niemające charakteru powszechnie obowiązującego.

Materiały do zajęć i załączniki

1. Teoria
2. Civil (3 pierwsze) i common law (3 kolejne zdania)
3. źródła

Data: _____

Nazwa: _____

Zał. 2

Podstawa prawna: Dominują skodyfikowane ustawy (kodeksy), które stanowią główne źródło prawa.

Rola sędziego: Sędzia jest przede wszystkim stosującym prawo, a jego orzeczenia są zazwyczaj oparte na przepisach ustawy.

Przykład: Systemy prawne większości krajów Europy kontynentalnej, w tym Polski.

Podstawa prawna: Istotnym źródłem prawa jest orzecznictwo sądowe (precedensy prawne)

Rola sędziego: Sędzia ma większą rolę w tworzeniu prawa poprzez interpretację przepisów i tworzenie precedensów, które wiążą przyszłe sądy.

Przykład: Systemy prawne Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych i Australii.

Data: _____

Nazwa: _____

Załącznik 3

Ratyfikowana
umowa
międzynarodowa

obowiązują na obszarze
działania organów,
które je uchwałyły

Konstytucja

wydawane na
podstawie ustaw

Rozporządzenie

przyjęte przez
kraj akty prawa np.
międzynarodowego

Akt prawa
miejscowego

ustawa zasadnicza,
zawiera podstawowe
zasady ustroju państwa

Ustawa

akt prawny
uchwalany
przez parlament